לחרוצי סוגיא. לתקן פסיעותיו ולזקוף קומה מפני שרגליו ושוקיו רותתות ולא לסמיכת כל גופו: **אני שונה אשה חולה כהן.** אלמא נעל קרינא ביה: **חמרא דאכפא.** ממור הנשמה בכתפייס. הליגיס עושין אותו וגרלה כמי שרוכב עליו ובמקומנו נקרא אלרדפיס"א: **קישורי.** אשקל"ס שמהלכין בהם במקום טיט. וקשיא לי נהי דטהורין ממומאת מגע דפשוטי כלי עץ מיהו אכל מן המדרס למה טהורין: **פרמי.** עלמוס"א הנקשרת על הפרלוף להבעית הבנים קטנים: **מתני' נקשרים.** מפרש בגמרא: **גוגין.** אישקליט"ס של זהב לנו: **גמ' אדא מרי.** כך שמו: **קשרי פואה.** גרגל"א קושרים בקשרים ותולין בצואר לרפואה. ולא ידעתי לאיזה חולי: **מוקמי.** מעמידין החולי אלא יגדל: **ה'.** קשרים: **מפו.** מתרפאין: **נגרי.** פסיעות: **נפל פוטא בכירא.** נפל רפואת הפואה בבור דאין אדם מזהר בכל אלו: **מאי איריא בנים.** לרב יהודה פריך אי קישורין דמתני' לרפואת חולי מיהו מאי איריא בנים: **נעגועין.** ברמור"ט. מגעגע עליו ואינו יכול ליפרד ממנו ורפואה זו לא שייכא בנקבות שאין האב מחבבן כל כך מתחילתן שיהיו מגעגעין עליו: **ספילין.** שיד ימינו קושרתו לשמאלו זהו סימן לגירסא: **סכנתא.** שמגעגע יותר מדאי: **סחופי כסא.** כוס שיש בו הבל כגון שעירו ממנו מים חמין וכופהו על הטיבור למי שחש במעיו ומוחז הכוס את הבשר ומושך אליו את המעייס ומוציאן במקומן: **נסוך.** בכפות ידיו ורגליו: **דרב הונא מבי רב.** שהיה בא מבי רב שהוא רבו וכן רב מבי ר' חייא ור' חייא מבי רב: **מכסמי.** שכורין שהיו משקין את התלמידים. ואלו מפני שחשודין הן היו עושין להן דבר להפג את יינן: **לגוייהא דידייהו.** תוכי ידיהם דהיינו כף: **דליי.** שהולך ועשה גלול כל שעה מחוס הבשר: **שיעא דדנא.** מגופת החבית: **דליל האי שיעא.** מחמת המיס: **ליחנק.** מי שנפרקה חוליא של מפרקת צוארו (ג) ונופלת בגרונו תולין אותו בראשו שיהא צוארו נפשט ודומה לחניקה: **לפופי.** לכורכו בבגדים וקושרו בחגורה רחבה ומתייבשין פרקי אבריו שהן רכין ונשמטין בחבלי הלידה וקורין לגמלטוי"ר בלע"ז: **מתני בנים.** שתי שמועות דאיירי בקטנים היה שוהה בשם רבי (ד) אבא בר הונא משמיה דרב חמא בר גוריא: **בן.** חדא שמעתא דאיירי בקטן מתני בשמיה: **תרוייהו.** גגעוגין ולפופי: **לב מנייני.** כל לחישות. ומפני שכופלין אותן יש ג' פעמים ויש יותר קרי להו מנייני: **בשמא דאמא.** פלוני בן פלונית: **דמיפרשי.** כל לחשיס שמפורש מניין כמה פעמים שיאמרו ויכפלו אותו: **דמפרשי.** כופלין אותו כפי מניינו. ולא מיפרשי בהם סתם כפילתן ארבעין ומד זימנין: **אבן הקומה.** אבן שנושאות אותה נשים עוברות אלא יפילו וקורין לה קוטאנ"א בלע"ז: **כמשקל.** שוס דבר שמקלוהו כנגדה:

קישורי. פי' הקונטרס אשקל"ס והקשה בקונטרס[א] וכ"ל תירץ דכיון שאינם עשויים[ב] אלא לצאת דרך העברה בטיט[ג] אינו טמא מדרס ובערוך[ד] פירש דקישורי היינו אשקל"ס שעושין הליגי והן גבוהין מאד ואינן אלא לרקד עליהן ולא להילוך עבדי[ה]:

[ה] לתרוצי סוגיא עבידא הכא לסמוך עיליוה הוא דעבידא וסמיך עליה: [ו] טמאין מדרס ואין יוצאין בהן בשבת ואין נכנסין בהן לעזרה: תני תנא קמיה דר' יוחנן נכנסין בהן לעזרה א"ל אני שונה אשה חולצת בו ואת אמרת נכנסין תני אין נכנסין בהן לעזרה: לוקטמין טהורה: מאי לוקטמין אמר ר' אבהו אחמרא דאכפא [ז]רבא בר פפא אמר [ח]קשירי רבא בר רב הונא אמר [ט]פרמי: **מתני'** הבנים יוצאין בקשרים ובני מלכים בזוגין וכל אדם אלא שדברו חכמים בהווה: **גמ'** מאי קשרים אמר אדא מרי אמר רב נחמן בר ברוך אמר רב אשי בר אבין אמר רב יהודה קשורי פואה אמר אביי [י]אמרה לי אם תלתא מוקמי חמשה מסו שבעה אפילו לכשפים מעלי אמר רב אחא בר יעקב והוא דלא חזי ליה שמשא וסיהרא ולא חזי מיטרא ולא שמיע ליה קול ברזלא וקל תרנגולתא וקל ניגרי אמר רב נחמן בר יצחק [כ]נפל פותא בבירא מאי איריא בנים אפי' בנות נמי מאי איריא קטנים אפי' גדולים נמי אלא מאי קשרים כי הא דאמר אבין בר הונא א"ר חמא בר גוריא בן שיש [כא] געגועין על אביו נוטל רצועה ממנעל של ימין וקושר לו בשמאלו אמר רב נחמן בר יצחק וסימניך תפילין וחילופא סכנתא אמר אבין בר הונא אמר רב חמא בר גוריא [כב]סחופי כסא אטיבורי בשבתא שפיר דמי ואמר אבין בר הונא אמר רב חמא בר גוריא [כג]מותר לסוך שמן ומלח בשבת כי הא דרב הונא מבי רב ורב מבי ר' חייא ור' חייא מבי רבי כי הוו מיבסמי מייתי משחא ומילחא ושייפי להו לגוייתא דידייהו וגוייתא דכרעייהו ואמרי כי היכי דציל הא מישחא ליציל חמריה דפלניא בר פלניתא ואי לא מייתי שיעא דדנא ושרי ליה במיא ואמר כי היכי דליציל האי שיעא ליציל חמריה דפלניא בר פלניתא ואמר אבין בר הונא אמר רב חמא בר גוריא [כד]מותר לחנק בשבת ואמר אבין בר הונא אמר רב חמא בר גוריא [כה]לפופי ינוקא בשבתא שפיר דמי רב פפא מתני בנים רב זביד מתני בן רב פפא מתני בנים ותרוייהו מתני להו באבין בר הונא רב זביד מתני בן קמייתא מתני באבין בר הונא והאי מתני לה ברבה בר בר חנה דאמר [כו]רבה בר בר חנה לפופי ינוקא בשבתא שפיר דמי אמר אביי אמרה לי אם כל מנייני בשמא דאימא וכל קטרי בשמאלא ואמר אביי אמרה לי אם כל מנייני דמפרשי כדמפרשי ודלא מפרשי ארבעין וחד זימני ת"ר [כז]יוצאין באבן תקומה בשבת משום ר"מ אמרו [כח]אף במשקל אבן תקומה ולא שהפילה אלא שמא תפיל ולא שעיברה אלא שמא תתעבר ותפיל אמר רב יימר בר שלמיא משמיה דאביי והוא דאיכוון ואיתקל בעי אביי משקל דמשקל מאי תיקן ואמר אביי אמרה לי אם לאשתא בת יומא לישקול זוזא חיוורא וליזיל למלחתא וליתקול מתקליה מילחא ולצייריה בחללא דבי צואר בנירא ברקא ואי לא ליתוב אפרשת דרכים וכי חזי שומשמנא גמלא דדרי מידי לישקליה ולישדייה בגובתא דנחשא וליסתמיא באברא וליחתמי בשיתין גושפנקי ולברזוליה ולידריה ולימא ליה טעונך עלי וטעונאי עלך אמר ליה רב אחא בריה דרב הונא לרב אשי ודילמא איניש אשכחיה ואיפסק ביה אלא לימא ליה טעונאי וטעונך עלך ואי לא לישקול כוזא חדתא וליזיל לנהרא ולימא ליה נהרא נהרא אוזפן כוזא דמיא לאורחא דאיקלע לי וליהדר שב זימני על רישיה ולשדיין לאחוריה ולימא ליה נהרא נהרא שקול מיא דיהבת לי דאורחא דאיקלע לי ביומיה אתא וביומיה אזל אמר רב הונא לאשתא

ולא שהפילה. ולא תאמר שלא תהיה לגאת בה אלא לאשה שעלולה להפיל עוברה שהפילה כבר עובר אחר: **ולא שעיברה.** שידוע לה שהיא מעוברת: **והוא דאיכוין ותקל.** שנמצא החפץ מאליו למשקל האבן ולא שאיחרו ממנו או הוסיפו עליו לכוונו: **בא יומא.** שאחזתו בכל יום: **זוזא חיוורא.** לרוף וחדש: **למלחתא.** למקום שריפת המיס שעושין גגרים על שפת הים להמשיך מיס לבריכות רחבות העשויות לכך וכשנתמלאו סותם החריצין והשמש שורף את המיס שמלוחין הן ועשה מלח: **בחללא דבי לוחרו.** תחת גרונו כנגד מפתחי חלוקו לשון רבינו הלוי: **גירא ברקא.** ליל"א של שער: **פרשת דרכים.** מקום שני דרכים מתפרשים: **שומשמנא גמלא.** גמלה גדולה (ה): **דדרי מידי.** שטוענן כלום: **ליזקליה.** לשומשמנא: **בגובתא דנחשא.** כמין קנה של נחשת: **ולסתמייה באברא.** יסתום פיה בעופרת: **גושפנקי.** חותמות. ולאו דוקא שיתין נקט ולאו דוקא חותמות של זהב אלא סתימות הרבה זו על זו שעוה על העופרת ושוב זפת ושוב עוד טיט: **וליברזוליה.** יגאנענו: **ולידריה.** יעלנו: **ולימא ליה.** לשומשמנא: **טעונך עלי.** מה שהיית נושא אשאנו: **וטעונאי.** החולי שלי: **איניש אשכחיה ואיפסיק ביה.** חולי הזה שזה עושה וכי אמר ליה טעונך עלי זהו חולי של חברו: **כוזא חדתא.** כלי חרס קטן חדש: **אוזפן.** הלוני: **וליהדריה ז' זימני אריש.** יקיפנו סביבות ראשו: לאשתא

[ה] [תרגום של ומישור ומתלולות ועי' בערוך ערך תרן], [ו] בד' ספל"א דפרס וכ"ה בריש"ף, [ז] [ברמתי פי' תתיכה של בגד שקושרין לוקנים על פיהם למען לירם מפני ששפותיהם מתרפטות ערוך ערך לתקמין וש"ע בערוך ערך פרמא], [ח] [קדושין נא: וש"נ], [ט] [בכתמת ע.], [י] [פי' שמתבלבין אבריו כמו ויתחבר תרגומו ולפוף ערוך], [יא] [לקמן קמו: ע"ש], [יב] [צ"ל אפיון], [יג] בלשון לרמתא אומר לכל דבר גדול גמלא. הרמב"ם בפי' המשנה בכלאים פ"ג מ"ב, [יד] [ערך לתקמין], [טו] [וע"ע תוספות מגמות לא. סוד"ה שדה],

לעזי רש"י

ארדפיס"א [ארדיפיצי"א]. חיקר, תחפושת, מרכוף.

אשקצ"ש [אישקצי"ש]. קביים.

טלמוסיא [טלימשי"א]. פַּפָּה.

אישקלילי"ט"ש. פעמון קטן.

גרגנ"א. פואה (עשב, שמשורשו מפיקים צבע אדום).

ברמור"ט [ברמור"ש]. חשק, געגועים.

אנמלטוי"ר [מילולי"ר]. לעטוף.

קוטאנ"א [קונטינ"א]. אבן שנושאות נשים הרות להגן מהפלה.

ליצ"א. ניר (כמין עין במתקן-אריגה, שבו השתי עובר).

רבינו חננאל

תני תנא קמיה דרבי יוחנן נכנסין בהן לעזרה, כלומר איכנס סנדל, כי אסור אדם ליכנס בסנדל בעזרה כדתנן לא יכנס אדם להר הבית במקלו ובמנעלו כו'. א"ל אני שונה אשה חולצת בסנדל של עץ ואתה שונה נכנסין, תני אין נכנסין. לוקטמין, חמרא דאכפי. גידם מי שידיו קצוצות עושין לו יד של עץ ונקרא חמרא דאכפי. פרמי. פי' פרמא, יש מי שאומרים חתיכה של בגד שקושרין לוקנים(ה) [על פיהם למען רירם מפני] ששפותיהם מתרפטות. קשרים, קשרי פואה, משום רפואה. בן שיש לו געגועין על אביו. יש מי שאומרים כי כשיגדל עצב הבן במיתת אביו, נוטל רצועה ממנעל אביו הימין וקושרה בשמאל הבן ואומרים שמשקיט לבו ואם יחליף, אומרים שהוא סכנה, וסימניך תפילין והן שעל היד השמאל. סחופי כסא אטיבורא. פי' אם בולט טיבורו של אדם בחוץ ממעיו, או אם נקב, מניחין שם [כוס] קטן על טיבורו כדי שלא יבלוט ויתבקע, ומניחין אותו עד שיתרפא. הא דשרי לבסימא לסוך מלח ושמן לכרעייהו, פשוטה היא. פי' לחנק, פי' לפופי ינוקא. אבן תקומה. פי' אומרים כי יש אבן ידועה כשהיא תלויה על אשה הרה אינה מפלת, וגם המשקל שכנגד אותו האבן מועלת ומותר לצאת בהן בשבת. אבל משקל דמשקל עלתה בחיקו, יכל [חיקו] דאיסורא לחומרא, ואין יוצאין בה בשבת.

ה) עי' בגליון כאן הערוך וכ"ה בא"ז כאן רמיו.

(א) גמ' בסא וסמוכות שלו מומאן מדרס: (ב) שם בן שים לו געגועין: (ג) רש"י ד"ה ליתנק וכו' לאלמו. נ"ב ס"א או נפלה לו ערלת הגרון ונופל בגרונו וכו':

גליון הש"ס

תוס' ד"ה קישורי וכו' אינו ממא מדרס. עין מגמות לף לא ע"א מוספות ד"ה שדה:

מוסף רש"י

סחופי כסא. כפיית הכלי (ובמות מז.) כלפי מטה מגמעי"ר בלע"ז (נע"ז מז.). לפופי ינוקא. מומלטוי"ש, כמו שעושים לקטן שיתיישבו אבריו ולא יתפנקס (לקמן קמז:).

מוסף תוספות

א. אמאי אינן טמאין מדרס. תוס' הלא"ש. ב. להיות נשען עליה. תוס' ממות לא. ג. ואין טמאין מדרס כיון דאין עשויות להנאת מדרס, מרדי דהוה אסולם וכו' והיינו טעמא משום דאינו עשוי להנאת מדרס אלא לירד בו ולעלות. תוס' ממות לא.

רב נסים גאון

רב פפא מתני בנים תרוייהו. כלומר שהיה שונה הראשונה בן שיש לו געגועין על אביו וזו האחרת לפופי, משום אבין בר הונא אמר רב חמא בר גוריא. והיה רב זביד שוה עמו בשמועה ראשונה בן שיש לו געגועים על אביו, וחלוק עליו בשמועה שניה לפופי ינוקא, והיה רב זביד אומרה משם רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן. ולפי שהיתה השמועה הראשונה בן שיש לו געגועין אל אביו והשניה לפופי ינוקא, ואמר על שניהם מתני בנים. זה הוא פירושם והחזקתי לכותבו הנה מפני שראיתיו קשה לתלמידים וביארתיו כדי שתגלה לכל.

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

לאשתא תילתא לייתי שבעה סילוי משבעה דיקלי ושבעה [6]ציבי משבעה כשורי ושבעה סיכי משבעה גשורי ושבעה קטימי משבעה תנורי ושבעה עפרי משבעה [7]סנרי ושבעה כופרי משבעה ארבי ושבעה בוני כמוני ושבעה ביני מדיקנא דכלבא סבא ולצייורינהו בחללא דבי צוארא בנירא ברקא א"ר יוחנן לאשתא צמירתא לישקל סכינא דכולא פרזלא וליזל להיכא דאיכא וורדינא וליקטר ביה נירא ברקא יומא קמא ליחרוק ביה פורתא [8]ולימא [1]וירא מלאך ה' אליו וגו' למחר ליחרוק ביה פורתא ולימא [2]ויאמר משה אסורה נא ואראה למחר ליחרוק ביה פורתא [3]ולימא [3]וירא ה' כי סר לראות וגו' א"ל רב אחא בריה דרבא לרב אשי ולימא [4]ויאמר אל תקרב הלום וגו' אלא ליומא קמא לימא וירא מלאך ה' אליו וגו' ויאמר משה וגו' ולמחר לימא וירא ה' כי סר לראות ולמחר ויאמר (ה') אל תקרב הלום וכי פסק ליה ליתתיה ולפסקי ולימא הכי הסנה הסנה לאו משום דגביהת מכל אילני אשרי הקב"ה שכינתיה עלך אלא משום דמייכת מכל אילני אשרי קודשא בריך הוא שכינתיה עלך וכי היכי דחמיתיה אשתא לחנניה מישאל ועזריה ועריקת מן קדמוהי כן תחמיניה אשתא לפלוני בר פלונית ותיערוק מן קדמוהי לסימטא לימא הכי בז בזייה מם מסייא כם כסייה שרלאי ואמרלאי אלין מלאכי דאישתלחו מארעא דסדום ולאסאה שחינא כאיבין בזך בזיך בזבזיך מממסיך כמון כמיך עיניך ביך עינך ביך אתריך בך זרעיך כקלוט וכפרדה דלא פרה ולא רביא כך לא תפרה ולא תרבה בגופיה דפלוני בר פלונית [7]לכיפה לימא הכי חרב שלופה וקלע נטושה לא שמיה יוכב חולין מכאובין לשידא לימא הכי הוית דפקיק דפקיק הוית ליטא תבור ומשומת בר טיט בר טמא בר טינא כשמגז מריגז ואיסטמאי לשידא דבית הכסא לימא הכי אקרקפי דארי ואאוסי דגורייתא אשכחתון לשידאי בר שיריקא פנדא במישרא דכרתי חבטיה בלועא דחמרא חטרתיה: ובני מלכים בזגין: מאן תנא א"ר אושעיא רבי שמעון היא דאמר [9]כל ישראל בני מלכים הם רבא אמר [8]באריג בכסותו ודברי הכל: **מתני'** [2]יוצאין בביצת החרגול ובשן שועל ובמסמר מן הצלוב משום רפואה [10]דברי ר"מ וחכמים אוסרין אף בחול משום דרכי האמורי: **גמ'** יוצאין בביצת החרגול דעבדי לשיחלא ובשן של שועל דעבדי לשינתא דחייא למאן דניים דמיתא למאן דלא ניים: ובמסמר מן הצלוב: דעבדי לזירפא: משום רפואה דברי רבי מאיר: [11]אביי ורבא דאמרי תרוייהו [12]:כל דבר שיש בו משום רפואה אין בו משום דרכי האמורי [13]הא אין בו משום רפואה יש בו משום דרכי האמורי והתניא אילן שמשיר פירותיו סוקרו (וצובע אותו) בסיקרא וטוענו באבנים בשלמא טוענו באבנים כי היכי דליכחוש חיליה אלא סוקרו בסיקרא מאי רפואה קעביד כי היכי דליחזייה אינשי וליבעו עליה רחמי כדתניא [5]וטמא טמא יקרא [14]:צריך להודיע צערו לרבים ורבים יבקשו עליו רחמים אמר רבינא כמאן תלינן כובסי בדיקלא כי האי תנא תני תנא בפרק [15]אמוראי קמיה דר' חייא בר אבין א"ל [16]:כולהו אית בהו משום דרכי האמורי לבר מהני מי שיש לו עצם בגרונו מביא מאותו המין ומניח ליה על קדקדו ולימא הכי חד חד נחית בלע בלע נחית חד חד אין בו משום דרכי האמורי [17]לאדרא לימא הכי נגעצתא כמחט נגעלתא כתרים [18]שייא שייא האומר

לאשתא סילוי. שחפת שלישית שבאה מג' ימים לג' ימים: **סילוי.** ענביס (6) קטנים: **ושבעה ציבי.** קסמיס: **כשורי.** קורות: **ושבעה סיכי.** יתידות קיינל"ש בלע"ז: **משבעה גשורי.** גסריס: **ו' סינרי.** גור הדלת חור האסקופה שליר הדלת סובב בו: **כופרי.** זפת שזופתין הספינות: **ארבי.** ספינות: **ושבעה בוני** (7) **כמוני.** גרעיני כמון. ל"ל בוני כמון גרסי' מלא לגרוף: **ושבעה ביני מדיקנא דכלבא סבא.** שבעה מימי מזקן כלב זקן: **אשתא למיכסא.** חולי שמתממת וקודחת את הגוף: **וורדיני.** סנה: **ליחרוק.** מיסקרני"ר כמו דמיבלע מיקליסיהו דאלו טריפות (חולין דף עט:): **ויאמר משה.** משוס סיפיה מדוע לא יבער הסנה: **כי סר.** שיסור המולי: **אל תקרב הלום.** שלא יקרב זה המולי אליו: **ליפסיה ולפסקיה.** סמוך לקרקע. ליתתיה ישפיל: **דמייכת.** שאתה שפל: **דמתמיה אשתא.** שרמית האש: **לסימטא.** שמן קרו"ג בלע"ז: **בזוביה ממסמסיה לכסכסייה.** שמות המלאכים על שם שקורעים וממסמסים ומכסכסים אותו. כז לשון בזעא (8): **מארעא דסדום.** כך הוא הלשון ולא מסדום נאו: **בזך בזיך.** אין לו משמעות אלא כך הוא הלשון: **עיניך כיך.** מרמיך כיך שלא תאליס אישו: **אסריך כיך.** שלא תרמיב: **לקלוט.** שנקלט זרעו בשריי בטנו שלא יוליד: **לכיפה.** אוגפול"ש אבעבועות כך לשון רבי יאחז ברבי מנחם נ"ע. ולשון רבותי לכיפה לומי שכופהו שד: **לימא הכי.** לחש בעלמא הוא: **הויא דפקיק דפקיק הויא.** לחש הוא: **ליט אבר ומשומת.** מקולל ונשבר ומשומת יהא שד זה שנמנו בר טיט בר טינא: **לשידא דבית הכסא.** אם הזיק לימא לחש זה: **אקרקפי דארי.** ברחש הארי זכר: **ואאוסי דגורייתא.** ובמוטס לגיאה נקבה: **אשכחתא לשידאי בר שריקא פנדא.** כך שמו: **במישרא דכרתי חבטיה.** בערוגת כרשין הפלתיו: **בלועא דחמרא חטרתיה.** בלחי החמור הלקיתיו: **מאן תנא.** דקתני וכל אדם ואפילו עני שבישראל: **רבי שמעון.** בפרק שמונה שרצים (9): **בני מלכים.** הלכך לעני נמי חזיא ולא גנותא דידיה ליתתחזיא כיוהרא ושליף מי נמי דמגו דחיוהא הוא שליף ומחוי: **באריג בכסותו.** דלא שליף ליה ומחוי: **מתני' דרכי האמורי.** גימוח הוא וכתיב וכחוקותיהם לא תלכו (ויקרא יח): **גמ' לשיחלא.** לכאב האוזן ומולין באזנו: **לשינתא.** יש שעשאו כדי שישן ויש כדי שלא ישן: **דחייא.** שלא שן שועל מי: **לזירפא.** נפח מכה דכל פרזלא זריף והאי מסי לזירפא: **אין בו משום רפואה.** שרמית רפואתו כגון שתיית כוס ותחבושת מכה. ופרכינן הא אין בו כו' כגון לחש שאין ניכר שיהא מרפא יש בו משום דרכי האמורי בתמיה: **דליכחוש חיליה.** שעל ידי שהוא שמן וכחו רב פירותיו נוסרין: **דליחזיוה אינשי.** ולסימנא עבדי ליה לאודעי דמשיר פירותיו: **עמא עמא.** הוא עצמו אומר עמא רחקו מעלי: **כובסי.** אשכול תמריס וסימן הוא שמשיר פירותיו: **בפרק אמוראי.** בפרק אחד (10) שנוי בתוספתא דמסכת שבת בהלכות דרכי האמורי: **א"ל.** רבי חייא לתנא: **כולהו אית בהו.** כל הנמנויות שם אל תטעה לומר בלחד מהן אין בו משום דרכי האמורי אלא בכולן אתה שונה יש בו לבר מהני ג' אלו שאפרש לך: **מי שיש לו עצם וכו'.** ולחש דנעגעלת כמחט אלו ג' לבדם אין בהם: **חד חד נחית.** לחש הוא: **לאדרא.** עצם של דג שישב לאדם בושט: **שייא שייא.** לחש הוא רד רד: האומר

בני מלכים יוצאין בזגין מאן תנא ר"ש היא כו'. פי' הקונטרס (8)וליכא למיחש דילמא מחייבי בהו ואתו לאתויי ול"ת מכל מקוס (2) ליחוס דילמא אלו איפסיק ואתי לאתויי כדאמרינן לעיל גבי עבד דלא יצא בחותם שבאזנאלו וי"ל דהכא מיירי בתלוים בבלבלת דלא מיפסקי (3) וריב"ל פירש דבירושלמי מוקי לה בקטנים דאפילו אי פסיק ומייתי לה ליכא לאיסור והכי איתא בירושלמי ר' זעירא אומר בזוג שבאזנאלו ומהו כל אדם דקתני במתניתין בין קטנים עשיריס בין קטנים עייסה מתניתין פליגא עליה דרבי זעירא ולא בזוג שבאזנאלו כאן בגדולים כאן בקטנים פירוש ההוא דלא יצא בזוג שבאזנאלו בגדולים דלמא מיפסיק ואתי לאתויי והא דתני הכא בקטנים לליכא למיחש כדפי' מ"מ יש לדקדק אמאי נקט בני מלכים כיון דליכא חשש אי מייתי להו קטן בידים וי"ל דאי לאו בני מלכים הוו מחייבו עליה בני מלכים כל שעה ואי אפשר שלא ישמע אביו מעולם ויטלא אביו בידו ואתו לאתויי אבל אי בני מלכים לא מחייבי אם כן אפילו אי מיפסיק ליכא למיחש דילמא מייתי להו אבוה דלא שכיח שיהא אביו בגלו בשעה שיפסוק:

הדרן עלך במה אשה

פח א מיי' פי"ט מהל' שבת הלכה יח סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סימן שלא סעיף כג:

פט ב ג מיי' שם הלכה יג טוש"ע שם סעיף ח:

צ ד מיי' פ"י מהלכות טומאת צרעת הלכה ח וסמג עשין רלה:

תורה אור השלם

1 וַיֵּרָא מַלְאַךְ יְיָ אֵלָיו בְּלַבַּת אֵשׁ מִתּוֹךְ הַסְּנֶה וַיַּרְא וְהִנֵּה הַסְּנֶה בֹּעֵר בָּאֵשׁ וְהַסְּנֶה אֵינֶנּוּ אֻכָּל:
שמות ג ב

2 וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אָסֻרָה נָּא וְאֶרְאֶה אֶת הַמַּרְאֶה הַגָּדֹל הַזֶּה מַדּוּעַ לֹא יִבְעַר הַסְّנֶה:
שמות ג ג

3 וַיַּרְא יְיָ כִּי סָר לִרְאוֹת וַיִּקְרָא אֵלָיו אֱלֹהִים מִתּוֹךְ הַסְּנֶה וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר הִנֵּנִי:
שמות ג ד

4 וַיֹּאמֶר אַל תִּקְרַב הֲלֹם שַׁל נַעֲלֶיךָ מֵעַל רַגְלֶיךָ כִּי הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אַתָּה עֹמֵד עָלָיו אַדְמַת קֹדֶשׁ הוּא:
שמות ג ה

5 וְהַצְּרֹעַ אֲשֶׁר בּוֹ הַנֶּגַע בְּגָדָיו יִהְיוּ פְרֻמִים וְרֹאשׁוֹ יִהְיֶה פָרוּעַ וְעַל שָׂפָם יַעְטֶה וְטָמֵא טָמֵא יִקְרָא:
ויקרא יג מה

לעזי רש"י

קיבילי"ש [קיבילי"ש].
יתדות.
אישקרני"ר [אינקרני"ר].
לחרוץ (חריץ).
קרו"ג [קלו"ג]. מורסה.
אונפול"ש [אנפולי"ש].
בתעות (הפיחות בעור, מלאות נוזלים).

מוסף תוספות

א. וכיון שכן כל אחד מישראל ראוי לכך. רשב"ם. ב. כיון שאינו ארוג. רשב"ם. ג. דמירי בזוגין יקרים שיוצאין בהן בני מלכים כגון של כסף ושל זהב דליכא למיחש בהו דילמא מיפסיק, דמסתמא תקונין הן יפה בשלשלאות של כסף. תוס' לעיל נמ.

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה מילוי ענפים קטנים: (ב) ד"ה ושבעה מיני כמונא גרעיני:

גליון הש"ס

גמרא ולימא וירא מלאך. עיין שבועות דף טו ע"ב תוספות ד"ה אסור ופסחים דף קיא ע"ל תוספות ד"ה נפתח: **שם** אביי ורבא דאמרי תרוויהו כל דבר שיש בו משום רפואה. עיין בב"מ דף כז ע"ב תוספות ד"ה כיס ואלנקי: **שם** בולהו אית בהו משום דרכי האמורי. עיין תוספות לשב"ל סימן מ"ו בגמרא:

מוסף רש"י

כל דבר שיש בו משום רפואה. כגון משקה או סם או לחש שלוחש על המכה (חולין עז:). **הא** אין בו משום רפואה. כגון שעושין שלא על המחלה, כגון קנוטת שלא בפרסת דרסים ומיפא בהם, שדומה לימוש (שם). **וטמא טמא יקרא.** לוטק ואומר טמא הוא (חולין עח.) לומר טהרו מעליו שטמא הוא (שוטה לב:).

רבינו חננאל

בני מלכים בזוגים. אוקמה רב בזוג ארוג בכסות, ולדברי הכל כי האי גוונא שרי. פי' שיחלא, פצע האוזן. פי' זירפא, (עכיבתא) [ענביתא]. **אביי** ורבא דאמרי תרוויהו כל שהוא משום רפואה אין בו משום דרכי האמורי. ירושלמי רבי אבהו בשם רבי יוחנן כל שמרפא אין בו משום דרכי האמורי (כפסא).

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

צא **א** מיי׳ פי״ח מהל׳ ע״ז הלכה ד סמג לאוין נא טוש״ע י״ד סימן קנט סעיף ג:

א **ב** מיי׳ פ״ז מהלכות שבועות הלכה ב:

ב **ג** שם הלכה ג:

מוסף תוספות

א. או שלא יזכור בעצמו, שאין שבועה ימים בלא שבת. מלאיי. ב. ואע״פ שלא נודע לו שחטא שלא היה זכור שעשה בו מלאכה. מי׳ הכ״ן. (ד׳כיון דודאי ידע שהיה אותו היום שבת הויא ידיעת שבת ידיעה לחלק. ריעב״מ). ג. ב״ר נתן [ממגנצה. ריעב״מ]. מאי נפקא מינה באותה ידיעה ששמע שאותו יום שבת היה כיון שאינו נזכר איסור מלאכות שעשה, דלא חשיבא ידיעה אלא א״כ הודע לו שחטא. מוס׳ הכמ״ש. דידיעת היום לא מעלה ולא מורדת דידיעת חטא בענין. רשב״ם. ד. ונודע לו על קצירה של שגגת שבת ודון מלאכה. מוס׳ הכמ״ש. ה. בקצירה אחרונה. מוס׳ הכמ״ש. ו. אבל ידיעה דלאו חטאת לאו שמה ידיעה. מוס׳ לסלן קה. ז. דאת שבתותי תשמרו. ריעב״מ. ח. פשיטא. רשב״ם. ט. אלמא טעמא לאו משום שאי אפשר שלא שמע בינתיים אלא. מוס׳ הכמ״ש. י. אע״פ שלא נודע לו החטא, דימים שבינתיים הויין כידיעה לחלק וכן בנדה ימי היתר שבינתיים הויין ידיעה. מוס׳ הכמ״ש. ואע״פ שלא היינו צריכים לתת טעם למקרא, אפשר לתת טעם בדבר כי ההעלמות שהן תלויות בימים כגון זו, העלמות חלוקות הן, כלומר דלאו מחמת העלמה קמייתא אתיא ליה אידך שכשנעלם מנו שבת ראשונה אפשר היה לו לידע בינתיים שבת שניה והעלמה ראשונה במקומה עומדת, וכיון שאין זו תלויה בזו ואפשר לזו בלא זו הויא כל אחת חלוקה לעצמה, והיינו דגלי לן קרא דכתיב את שבתותי תשמרו דימים של היתר שבין ימי האסור שיהו חשובים כידיעה לחלק. ריעב״מ. יא. הכא. מוס׳ הכמ״ש. יב. והשתא ניחא דיליף נדה משבת. מוס׳ הכמ״ש.

רבינו חננאל

ת״ר נותנין בול של מלח לתוך הגר כדי שתאיר ותדליק, טיט וחרסית תחת הגר כדי שתמתין ותדליק. חמרא חייא לפום רבנן ותלמידיהון.

הדרן עלך במה אשה יוצאה

פרק שביעי

כלל גדול אמרו בשבת.

כלל היודע עיקר שבת חייב על כל שבת ושבת בו׳.

פי׳ בקונטרס אע״פ שלא נודע לו בינתיים אמרינן ימים שבינתיים הויין ידיעה לחלק שאי אפשר שלא שמע בינתיים שאותו יום שבת היה[א] אלא שלא נזכר במלאכות[ב] וקשה לה״ר אליעזר[ג] דאמר בגמרא (לקמן דף עח.) קלר וטמן כגרוגרת בשבת שבת וחזון מלאכות ומחז וקלר וטמן כגרוגרת בזדון שבת ושגגת מלאכות[ד] קצירה גורלת קצירה וטחינה גורלת טחינה פיכוס ואינו חייב אלא אחת וכשבת אחת איירי דבשתי שבתות היה חייב שתים דימים שבינתיים הויין ידיעה לחלק אלמא אע״פ שנודע לו קודם קצירה אחרונה שאותו יום שבת הוא דהא בזדון שבת קלר וטמן אפי׳ הכי לא הויא ידיעה ומשיב העלם אחד כיון שלא נודע לו שחטא שהרי סבור[ה] שהמלאכה מותר׳ וטעמא משום דכתיב לו הודע אליו חטאתו שיהיה לו ידיעת חטא[ו] ועוד הקשה ריב״ם דבגמרא מפקינן לה מקרא[ז] ואי כדפי׳ בקונטרס שאי אפשר שלא נודע לו [ח]למה לן קרא ועוד קשה לר״י דתנן בפרק אמרו לו (כריתות דף טז.) א״ל עקיבא שאלתי את ר׳ אליעזר העושה מלאכות הרבה בשבתות הרבה מעין מלאכה כו׳ אמר ליה מייב על כל אחת ואחת ק״ו מנדה כו׳ ופליגי התם אמוראי בגמרא היכי בעי מייה וקאמר בקוף שמעתא ולרב חסדא דאמר שגגת שבת וחזון מלאכות הוא דבעא מייה אי ימים שבינתיים הויין ידיעה לחלק או לא נדה מאי ימים שבינתיים איכא ומשני שבא עליה וטבלה וראתה וחזר ובא עליה והתם אפילו אימה כמה פעמים ולא טבלה משיב הכל העלם אחד אלא כשטבלה ימי היתר שבינתיים אע״פ דלא ידע כמי שידע דמי ה״ג גבי שבת אע״פ שלא שמע ימי היתר שבינתיים הויין ידיעה לחלק[ט] דגזרת הכתוב היא שתהא שמירה לכל שבת׳ ותימה דהתם דליף רבי אליעזר שבת מנדה ומדרבה בשבת כתיב קרא ובנדה לא כתיב וגרלה לר״י דהא דנפקא לן מקרא[י] דגמרא היינו כרבי אליעזר ברבי שמעון דהתם דאמר לא כך אלא רבי עקיבא לרבי אליעזר אלא הבא על הנדה והשיב לו רבי אליעזר חייב על כל אחת ואחת ק״ו משבת׳[יב]:

האומר גד גדי וסנוק לא אשכי ובושכי יש בו משום דרכי האמורי ר׳ יהודה אומר גד אינו אלא לשון ע״ז שנאמר [1]העורכים לגד שלחן הוא בשמה והיא בשמו יש בו משום דרכי האמורי [2]דונו דני יש בו משום דרכי האמורי ר׳ יהודה אומר אין דן אלא לשון ע״ז שנאמר [2]הנשבעים באשמת שומרון ואמרו חי אלהיך דן האומר [3]לעורב צרח ולעורבתא שריקי והחזירי לי זנביך לטובה יש בו משום דרכי האמורי [4]האומר שחטו תרנגול זה שקרא ערבית ותרנגולת שקראה גברית יש בו משום דרכי האמורי אשתה ואותיר אשתה ואותיר יש בו משום דרכי האמורי [5]המבקעת ביצים בכותל (והטח) בפני האפרוחים יש בו משום דרכי האמורי והמגיס בפני אפרוחים יש בו משום דרכי האמורי המרקדת והמונה שבעים ואחד אפרוחין בשביל שלא ימותו יש בו משום דרכי האמורי המרקדת לכותח והמשתקת לעדשים והמצווחת לגריסין יש בו משום דרכי האמורי המשתנת בפני קדירתה בשביל שתתבשל מהרה יש בו משום דרכי האמורי אבל נותנין קיסם של תות ושברי זכוכית בקדירה בשביל שתתבשל מהרה וחכמים אוסרין [6] בשברי זכוכית מפני הסכנה תנו רבנן [7]נותנין בול של מלח לתוך הגר בשביל שתאיר ותדליק ונותנין טיט וחרסית תחת הגר בשביל שתמתין ותדליק אמר רב זוטרא האי מאן דמיכסי שרגא דמשחא ומגלי נפטא קעבר משום [3]בל תשחית חמרא וחיי לפום רבנן אין בו משום דרכי האמורי מעשה ברבי עקיבא שעשה משתה לבנו ועל כל כום וכום שהביא אמר חמרא וחיי לפום רבנן חיי וחמרא לפום רבנן ולפום תלמידיהון:

הדרן עלך במה אשה

כלל גדול. [8]גדול אמרו בשבת [3]כל השוכח עיקר שבת ועשה מלאכות הרבה בשבתות הרבה אינו חייב אלא חטאת אחת [3]היודע עיקר שבת ועשה מלאכות הרבה בשבתות הרבה חייב על כל שבת ושבת [3]היודע שהוא שבת ועשה מלאכות הרבה בשבתות הרבה חייב על כל אב

האומר גד גדי. התמזל מזלי: **וסנוק לא.** עיף אל תהי[1]: **אשכי ובושכי.** יוסי ולילה: **יש בו משום דרכי האמורי.** וכן בכולן על סוף פירקא גרסינן הרי זה מדרכי האמורי וה״ג בתוספ׳: **הוא בשמה והיא בשמו.** הוא ואשתו מחליפין שמותיהן זה בזה בלילה משום ניחוש: **דוני דני.** התמזקן תביותי: **דן.** מינו חק האמורי אלא ע״ז ממש ומייב משום קולא בשם עבודת גלולים: **האומר לעורב צרח.** כשהוא קורא אומר לו כן מפני שהוא מבשר בשורות ולוחש לו לחש זה: **שקרא ערבית.** איחר יותר משאר חבריו. ול״נ שקרא כעורב: **שקראה גבריה.** כתרנגול כמו קרא גברא (יומא דף כ:): **אשתה ואותיר.** כדי שתהא ברכה מצויה ביינו: **המבקעת ביצים בכותל.** ואין דגרכי ביצים (ב) מקבעת לאחר שיצאו האפרוחים מחזרת (ג) הקליפות במקל וקובעתן בכותל לפניהם וזהו לגחם שלא ימותו: **המרקדת לכותח.** כשעושה כותח מרקדת לפניו והוא ניחוש שיתחזק: **המשתקת לעדשים.** כשנותנת בקדרה משתקת את כל העומדים כדי שיתבשלו וגריסין מצווחת: ה״ג **אבל נותנין קיסם של תות.** מורייי״ל וחזק הוא כחומץ ומועיל לבשל ואין זה לגחם: ה״ג **אבל אסרו חכמים בשברי זכוכית.** אע״פ שמשום דרכי האמורי אין בו אסרו חכמים מפני הסכנה שלא יבלע: **בול של מלח.** מלח אגרוף מלח בשביל שתאיר ותדליק אפילו זה ניחוש אלא מסייע ממש שהמלח זוגל את השמן וימשך אחר הפתילה: **טיט וחרסית.** מלגנין את השמן ואינו דולק מהר: **דמלכי שרגא דמשחא.** שעושה לו כיסוי למעלה ממהר לידלק: **נפט.** כשמגלין אותו האור הולך וממשך אליו ומבעיר: **חמרא וחיי.** כשמוזגין ונותנין כוס אומר כן לברכה בעלמא:

הדרן עלך במה אשה

כלל גדול. בגמרא מפרש אמאי קרי ליה גדול: **השוכח עיקר שבת.** כסבור אין שבת בתורה: **אינו חייב אלא חטאת אחת.** בגמרא (לקמן דף עט:) יליף לה שמירה אחת לשבתות הרבה ושמירה לכל שבת ושבת ומסתברא דכי כתיב שמירה אחת לשבתות הרבה כי האי גוונא כתיב דכולא חדא שגגה היא וקרבן אשגג קאמי: **היודע עיקר שבת.** שיש שבת בתורה ונאסרו בה מלאכות: **ועשה מלאכות הרבה בשבתות הרבה.** על ידי שגגת שבת שבשבת שבשבת היום. מדקתני סיפא היודע שהוא שבת מכלל דרישא בדאין יודע שהוא שבת ועשה מלאכות הרבה בשבתות הרבה בענין זה ולא נודע לו בינתיים שאמר: **חייב על כל שבת ושבת.** חטאת אחת לכל שבת. ואע״פ שלא נודע לו בינתיים והעלם אחד הוא אמרינן ימים שבינתיים הויין ידיעה לחלק אע״ג שלא שמע בינתיים שאותו היום הויא שבת אלא שלא נזכר לו במלאכות שנעשו בו ושגגה קמייתא משום שבת הוא דהוא שבת אי הכי אלכך כל חדא שבת חדא שגגה היא. ומיהו על הרבה מלאכות שבכל שבת לא מיחייב אלא חדא דכולה שבת חדא שגגה דהא לא שגג אמלאכות דיודע הוא שהמלאכות אסורות אלא אשבת הוא דשגג: **היודע שהוא שבת ועשה מלאכות הרבה.** שלא ידע שהמלאכות הללו אסורות ועשאם כמה פעמים בכמה שבתות חייב על כל אב מלאכה חטאת אחת ואף על פי שחזר וכפלה בכמה שבתות כולה חדא שגגה היא דהא לא נודע לו בינתיים. ולענין שגגת שבת הוא דאיכא למימר ימים שבינתיים הויין ידיעה לחלק אבל לענין שגגת מלאכות לא אמרו הכי דמשום הפסק ימים אין לו לדעת אלא אם כן יבא ועסק לפני חכמים בהלכות שבת. ומיהו בחטאת אחת לא מיפטר על כל שבת דשגגה לאו בשבת הוא אלא במלאכות ושגגות טובא הוו לשבת אחת. ובגמרא (לקמן דף ע.) יליף פעמים שהוא חייב על כל אחת ואחת ופעמים שאינו חייב אלא אחת על כל שבת ומסתברא דמיובא בזדון שבת ושגגת מלאכות דאיכא שגגות טובא ופטורא בשגגת שבת וחזון מלאכות דחדא שגגה היא:

(א) [מוספתא פ״ח], (ב) [שם פ״ז], (ג) [בערוך ערך קנט פיתם מקבצת ופי׳ כדאיתא בגמ״ר], (ד) [מוספתא פ״ב], (ה) כריתות טז:, (ו) פסחים ג:, (ז) [ויקרא ד כח],

תורה אור השלם

1 וְאַתֶּם עוֹבְדֵי יְיָ הַשְּׁכֹחִים אֶת הַר קָדְשִׁי הָעֹרְכִים לַגַּד שֻׁלְחָן וְהַמְמַלְּאִים לַמְנִי מִמְסָךְ:
ישעיהו סה יא

2 הַנִּשְׁבָּעִים בַּאֲשְׁמַת שֹׁמְרוֹן וְאָמְרוּ חַי אֱלֹהֶיךָ דָּן וְחַי דֶּרֶךְ בְּאֵר שָׁבַע וְנָפְלוּ וְלֹא יָקוּמוּ עוֹד:
עמוס ח יד

3 כִּי תָצוּר אֶל עִיר יָמִים רַבִּים לְהִלָּחֶם עָלֶיהָ לְתָפְשָׂהּ לֹא תַשְׁחִית אֶת עֵצָהּ לִנְדֹּחַ עָלָיו גַּרְזֶן כִּי מִמֶּנּוּ תֹאכֵל וְאֹתוֹ לֹא תִכְרֹת כִּי הָאָדָם עֵץ הַשָּׂדֶה לָבֹא מִפָּנֶיךָ בַּמָּצוֹר:
דברים כ יט

הגהות הב״ח

(א) **גמרא** שתמצאנו מהכיר שכוכים: (ב) רש״י ד״ה המבקעת ע״ל ותיכת ביצים נמחק: (ג) **בא״ד** האפרוחים מתרות הקליפות:

לעזי רש״י

מוריי״ר. ציץ-תות.

מוסף רש״י

גד גדי וסנוק לא. התגבר מזלי ואל תהי עייף (פסחים ג:). **העורכים לגד.** שם עכו״ם העשויים על שם המזל (ישעיה סה יא).

הדרן עלך במה אשה

כל השוכח עיקר שבת. דסבור לא נכתבה שבת בתורה, דהייט העלם זה וחז כידוע, שגגת שבת ושגגת מלאכות (כריתות טז). **אינו חייב אלא חטאת אחת.** על סולן דחדא שגגה היא, והתם ליכא למימר ימים שבינתיים הויין ידיעה, דהא לא ידע לעולם עיקר שבת עד שלמוד (שם). **היודע עיקר שבת.** שידע שאלו הרבעים אמות מלאכות אסורות בשבת אבל אינו יודע שהיום שבת, דהייטו שגגת שבת וחזון מלאכות (שם). **היודע שהוא שבת ועשה מלאכות הרבה בשבתות הרבה.** ואומן שעשה מזו עשה מזו, דשגג במלאכות הרבה בסבור מלאכה זו מותרת (שם). **חייב על כל אב** מלאכה ומלאכה. על שבת אחת (שם).

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

אב מלאכה. דנקט לאו למעוטי תולדות דה"ה לתולדות ובלבד שיהו תולדות דשני אבות אלא למעוטי היכא דהוו ג' תולדות דאב אחד או אב ותולדה שלו דאינו חייב אלא אחת כדקתני סיפא העושה מלאכות הרבה מעין מלאכה אחת שני תולדות של אב אחד אינו חייב אלא אחת אחת דהרי הוא כעושה וחוזר ועושה בהעלם אחד אלא בגופי עבירה שאינן דומין או בחילוק שבתות לענין שגגת שבת: **גמ' עוד כלל אחר.** לקמן בפירקין (קף עה:) ולא כלל בו אלא ג' דברים כל הכשר להצניע וכל שאינו כשר להצניע וכאן כלל יותר ומשום הכי קרי להו גדול: **וגבי שביעית.** בפרק ד) (נגעים שום): **גבי מעשר.** בפ"ק דמסכת מעשרות: **אית ביה אבות.** אדרבעים חסר אחת שהוצרכו למשכן ותולדות הדומות לכל אחת הוא תולדות דידיה. אבות דשביעית זריעה וקצירה וזמירה ובציר דכתיבן ה) תולדות שאר עבודות שבשדה וכרם כדאמרינן במועד קטן בפ"ק (קף ג.): **ולבר קפרא דתנא.** בתוספתא דידיה במעשר מאי אבות כו': **אלא לאו היינו טעמא.** משום אבות ותולדות אלא דבר שנאמר בו כלל ועושהו גדול מדבר אחר שנאמר בו כלל תני ביה כלל גדול: **שבת איתא.** מלאיסור דידה בין בדבר שהיה תלוש מבעוד יום כגון טוחן ולש בין בדבר שמחובר משקדש היום: **ואילו שביעית.** בדבר שהיה מחובר משקדשה שביעית אינה אבל בדבר שהיה תלוש לפני שביעית ליתא: **שביעית.** נמי איתיה במאכל בהמה דכתיב ולבהמתך ולחיה וגו' (ויקרא כה). מעשר ליתיה במאכל בהמה דמדאוריית דגן תירוש ויצהר כתיב ו) וכגון תקון פירות האילן וירק דמאכל אדם כדקתני כל שהוא אוכל בו': **איתיה בשאינה אוכל.** מדרבנן: **כל שהוא אוכל בו'. ויק.** דגבי פיאה קציר כתיב ז) מה קציר מיוחד שיש בו כל אלו: **למעוטי ספיחי סטים וקופה.** שעומדים לגבע. להכי נקט ספיחים דאין דרך לנוקטן בשנה שנזרעים אלא לסוף ל' וה' שנים שהשרשן מתפשטין בארץ ומשניחין ושורש שלהן עיקר. והא דנקט הני ולא נקט שאר מינים שאינן ראוין לאכילה משום דאידי דגבי שביעית תני להו דיש להן שביעית נקט הכא דבפיאה ומעשר ליתנהו לשון רבינו הלוי. סטים וויטש"ל קולה ורוגל"ל: **ומכניסו לקיום למעוטי ירק.** כגון לפת וקפלוטות: **ואילו מכניסו לקיום ולקיטתו לאחד לא סגן.** לכי תקון רבנן אדידהו לא פלוג בפירות האילן ובירק בין מין למין: **מתניתין.** דפטור בחד מתאת: **בתינוק שנשבה.** ולא ידע שבת מעולם: **אכל הכיר ולבסוף שבת.** הוה ליה כשוכח שהיום שבת ויודע עיקר שבת וחייב על כל שבת ושבת: **שהיה שוכח ממנו.** מעולם: **לפני הכיר ולבסוף שבת.** דחייב ואע"ג דליכא למימר שיבינתים הוויין ליה ידיעה לחלק וכ"ש הא דליכא למימר שיבינתים הוויין ליה ידיעה לחלק: אבל

אב מלאכה ומלאכה ו) **א**העושה מלאכות הרבה מעין מלאכה אחת אינו חייב אלא חטאת אחת: **גמ'** מ"ט תנא כלל גדול אילימא משום דקבעי למיתני עוד כלל אחר תנא כלל גדול וגבי שביעית נמי משום דקבעי למיתני עוד כלל אחר תנא כלל גדול והא גבי מעשר דקתני (ז) כלל אחר ולא תני כלל גדול א"ר יוסי בר אבין שבת ושביעית דאית בהו אבות ותולדות תנא גדול מעשר דלית בה אבות ותולדות לא תנא כלל גדול ולבר קפרא דתני כלל גדול במעשר מאי אבות ומאי תולדות איכא אלא לאו היינו טעמא גדול עונשו של שבת יותר משל שביעית דאילו שבת איתא בין בתלוש בין במחובר ואילו שביעית בתלוש ליתא במחובר איתא וגדול עונשה של שביעית יותר מן המעשר דאילו שביעית איתא בין במאכל אדם בין במאכל בהמה ואילו מעשר במאכל אדם איתא במאכל בהמה ליתא ולבר קפרא דתני כלל גדול במעשר גדול עונשו של מעשר יותר משל פיאה דאילו מעשר איתא בתאנה וירק ואילו פיאה ליתא בתאנה וירק. ז) דתנן כלל אמרו בפיאה כל שהוא אוכל ונשמר וגידולו מן הארץ ולקיטתו כאחת ומכניסו לקיום חייב בפיאה אוכל למעוטי ספיחי סטים וקוצה ונשמר למעוטי הפקר וגידולו מן הארץ למעוטי כמיהין ופטריות ולקיטתו כאחת. ח) למעוטי תאנה ומכניסו לקיום למעוטי ירק ואילו גבי מעשר תנן ז) כלל אמרו במעשר כל שהוא אוכל ונשמר וגידולו מן הארץ חייב במעשר ואילו לקיטתו כאחת ומכניסו לקיום לא תנן: רב ושמואל דאמרי תרוייהו מתניתין בתינוק שנשבה לבין הנכרים וגר שנתגייר לבין הנכרים אבל הכיר ולבסוף שכח חייב על כל שבת ושבת תנן השוכח עיקר שבת לאו מכלל דהויא ליה ידיעה מעיקרא לא מאי כל השוכח עיקר שבת דהיתה שכוח ממנו עיקרה של שבת אבל הכיר ולבסוף שכח מאי חייב על כל שבת ושבת אדתני היודע עיקר שבת ועשה מלאכות הרבה בשבתות הרבה חייב על כל שבת ושבת ליתני הכיר ולבסוף שכח וכ"ש הא מאי היודע עיקר שבת מי שהיה יודע עיקרה של שבת ושכחה אבל

אבל כלל גדול דשבת גדול משביעית מדאורייתא וכן של שביעית משל מעשר: **ואילו פאה ליתא בתאנה וירק.** לאו דוקא תאנה דהא רוב אילנות אין לקיטתן כאחד ואינן רק מ' אילנות דחשיב בפ"ק דפאה (מ"ה) דחייב בפאה אלא נקט תאנה משום ט) דנלקטת כמה פעמים כדאמרינן בחזקת הבתים (ב"ב דף מח:) אבל ג' פירי בחד יומא כגון תאנה כו' ואומר ר"ת דמדאורייתא לא מיחייב בפאה ט) אלא בדגן ותירוש ויצהר י) דסתם קציר דכתיב גבי פאה יא) הוא דגן וכתיב ט) כי תבצור כרמך יב) והא דדרים בת"כי) יכול שאני מרבה קישואין ולוענין חייבים בפאה מ"ל וקולרכם מה קציר שהוא אוכל ונשמר כו' אסמכתא היא דהתם ט) נמי דרים מעשר ירק מקרא אע"ג דהוי מדרבנן ומה אלא תקנו פאה בירק ובתאנה ודלמי לה כמו שתקנו מעשר מהן אומר ר"ת משום יג דאין לקיטתן כאחד דבר מועט הוא פאה דידיה ויש הפסד לעניים בה יותר מן הריוח שמתבטלין יד) לפי שאין יודעים זמן לקיטתן ודבר שאין מכניסו לקיום נמי לא חשיב טו) ופסקינו יותר ממה שירוחו במקום אחר: **ספיחי סטים** וקוצה. הא דלא קאמר סתם למעוטי מידי דלאו אוכל אלא נקט הני אומר ר"י משום דקנא הם דאוויש לאכילה וקמ"ל דאפילו הכי אין פאה נוהגת בהן וכן מצא רשב"ם בתשובת רש"י והא דנקט ספיחים טו) משום דשמא סטים וקוצה עצמם אינם ראוים כלל לאכילת אדם ולא הוה חידוש לו שמא הן אוכל גמור ולא ממעטינן: **גר שנתגייר בין הנכרים.** יד) כפני ג' יה) ולא הודיעוהו מצות שבת טו) דאי נתגייר בינו לבין עצמו לא הוי גר כדאמרינן בהמולן (יבמות דף מז:): אבל

וגבי שביעית נמי כו'. הכי תנן בשביעית (פ"ז מ"ח) כלל גדול אמרו כל שהוא מאכל אדם ומאכל בהמה וממין הלובנין ואינו מתקיים בארץ פירוש שכלה לחיה יש לו שביעית ולדמיו שביעית יש לו ביעור ולדמיו ביעור ועוד כלל אחר אמרו דקתני כל שאינו א) מאכל אדם ומאכל בהמה וכו' ומתקיים בארץ יש לו שביעית ולדמיו שביעית ואין לו ולדמיו ביעור ב) דכלל הראשון גדול דיש לו ביעור ואחרון אין לו ביעור ג) ואע"ג דקתני התם) בבבא אחרייתא כלל גדול אמרו בשביעית ולא קתני בתריה כלל אחר ד) כיון דקתני כלל קטן קמיה שייך למתני בתריה כלל גדול: **והא גבי מעשר דקתני עוד כלל אחר אמרו כו'.** תימה למה יאמר הראשון כלל גדול כיון דאינו גדול מן השני וע"ש:

דאית ביה אבות ותולדות. ואפילו לרבא דאמר במועד קטן (קף ג:) גבי שביעית אבות אסר רחמנא תולדות לא אסר רחמנא מ"מ מדרבנן מיהא אית ביה אבות ותולדות וא"ת ומדרבנן אינה נמי אבות ותירוש ויצהר ומדרבנן כל מילי וי"ל דלא שייך להזכיר אבות ותולדות במילי דלית ביה איסור מלאכות וא"ת ובכלל אחר דשבת ושביעית ליתני נמי כלל גדול מהאי טעמא ויש לומר דלא צריך למיתני דאכלל גדול קמא קאי וה"ק עוד כלל גדול אחר אמרו: **גדול** עונשו של שבת משל שביעית. לפירוש הקונטרס דמפרש בתלוש שנתלש קודם שבת וקודם שביעית משמע שרואה לפרש שביעית במחובר איתא דאינו במחובר ערב שביעית ונתלש בשביעית ומיירי בחיסור פירות שביעית לאכילה וקשה לר"י דלפי' לא הוה ליה למימר אלא גדול עונשו של שבת ושביעית משל מעשר דאיתנהו במאכל בהמה מה שאין כן במעשר ולמה ליה למימר כלל גדול עונשה של שבת משל שביעית אלא נראה לר"י דבמידי דאכילה ה) דלא שייכא לענין שבת לא שייך למימר גדול שבת לא משביעית ולא ממעשר ולהכי לא קאמר גדול שבת ושביעית ממעשר אלא קאמר גדול שבת משביעית דאיסור מלאכות איתנהו בין בתלוש ו) בין במחובר ז) ואילו איסור מלאכות דשביעית במחובר איתא בתלוש ליתא וכן משמע בירושלמי ח) דקתני שלא לתת אלא על עבודת הארץ בלבד: **ולבר קפרא דתני כלל גדול במעשר כו'.** נראה לרשב"ם דאחרים לא שנו כלל גדול במעשר לפי שאינו גדול מפאה אלא מדרבנן אבל כלל גדול דשבת גדול משביעית מדאורייתא וכן של שביעית משל מעשר: **ואילו פאה ליתא בתאנה וירק.** לאו דוקא תאנה דהא רוב אילנות אין לקיטתן כאחד ואינן רק מ' אילנות דחשיב בפ"ק דפאה (מ"ה) דחייב בפאה אלא נקט תאנה משום ט) דנלקטת כמה פעמים כדאמרינן בחזקת הבתים (ב"ב דף מח:) אבל ג' פירי בחד יומא כגון תאנה כו' ואומר ר"ת דמדאורייתא לא מיחייב בפאה ט) אלא בדגן ותירוש ויצהר י) דסתם קציר דכתיב גבי פאה יא) הוא דגן וכתיב ט) כי תבצור כרמך יב) והא דדרים בת"כי) יכול שאני מרבה קישואין ולוענין חייבים בפאה מ"ל וקולרכם מה קציר שהוא אוכל ונשמר כו' אסמכתא היא דהתם ט) נמי דרים מעשר ירק מקרא אע"ג דהוי מדרבנן ומה אלא תקנו פאה בירק ובתאנה ודלמי לה כמו שתקנו מעשר מהן אומר ר"ת משום יג דאין לקיטתן כאחד דבר מועט הוא פאה דידיה ויש הפסד לעניים בה יותר מן הריוח שמתבטלין יד) לפי שאין יודעים זמן לקיטתן ודבר שאין מכניסו לקיום נמי לא חשיב טו) ופסקינו יותר ממה שירוחו במקום אחר: **ספיחי סטים** וקוצה. הא דלא קאמר סתם למעוטי מידי דלאו אוכל אלא נקט הני אומר ר"י משום דקנא הם דאוויש לאכילה וקמ"ל דאפילו הכי אין פאה נוהגת בהן וכן מצא רשב"ם בתשובת רש"י והא דנקט ספיחים טו) משום דשמא סטים וקוצה עצמם אינם ראוים כלל לאכילת אדם ולא הוה חידוש לו שמא הן אוכל גמור ולא ממעטינן: **גר שנתגייר בין הנכרים.** יד) כפני ג' יה) ולא הודיעוהו מצות שבת טו) דאי נתגייר בינו לבין עצמו לא הוי גר כדאמרינן בהמולן (יבמות דף מז:): אבל

מסורת הש"ס

א) [כריתות מז:], ב) פאה פ"א מ"ד ספחים נו: נדה ב., ג) מעשרות פ"א מ"א נדה ב., ד) [נ"ל שביעי במס' שביעית], ה) [ויקרא כה], ו) [דברים יח], ז) [ויקרא יט], ח) [ב"ק מ"ח], ט) [ברים פיקרקין]], י) [דברים כד כ-כא], כ) [קדושים פרשתא ג' פ"ל ה"ז], ל) [תו"כ בחוקתי פי"ב ה"ט].

הגהות הב"ח

(א) גמ' מעבר דקתני עוד כלל אחר:

גליון הש"ס

גמ' למעוטי תאנה. עיין כ"ה דף טו ע"ב תוס' ד"ה נהגו הטם:

לעזי רש"י

וישד"א. איסטיס, פסטל (צמח, שמשורשו מפיקים צבע).

ורגע"א. פואה (עלה שמשורשו מפיקים צבע אדום).

מוסף רש"י

אינו חייב אלא חטאת אחת. כיון דאב אחד לכולן (כריתות שז:). כלל אמרו בפאה. כתיב (ויקרא יט) ובקצרכם את קציר וגו', דומיא דקציר דמכניסו לקיום ואיכא כל הני (נדה נ:). ונשמר. שאינו מופקר ומקפידין עליו לשומרו (פסחים נז:). ומכניסו לקיום. שאתם יכול לאוכלו (נדה שם) שמתקיים ימים רבים (פסחים שם). ספיחי סטים וקוצה. דאין אוכל אלא מין גבע (נדה שם) וקשין לאכילה. אבל סטים וקוצה שאינם ספיחים חזו לאכילה (פסחים שם, וכעי"ז בנדה שם). סטים. מוריק"ל קרו"ב. וקוצה. וויטש"ל (פסחים שם) לו: גוטכ"ל (נדה שם). פרט לתאנים. שאתה אינה מתכשלת באותה (שם ושם) אלא זו גמורה היום ואותה יוצאה בלדה כל ימות הקץ (פסחים שם). ואילו לקיטתו כאחת. דממעט אתה, ומכניסו לקיום. דממעט ירק, לא תגן. אלמא אתה וירק חייבין במעשר מדרבנן, דמדאורייתא לא מיחייב אלא דגן תירוש ויצהר (נדה שם).

רבינו חננאל

אסיקנא תנא כלל גדול הכא, משום חומרא דשבת גדולה מכלל שביעית [נ"א: דשביעית], דאילו איסורא דשבת חלה בין בחלוש ובין במחובר, ואיסורא דשביעית אינה אלא מן [נ"א: על] המחובר לקרקע. ותוב איסורא דשביעית גדולה מאיסורא דמעשר, שהשביעית חלה באוכלי בהמה, והמעשר אינו חל אלא על אוכלי אדם בלבד, לפיכך קתני כלל גדול בשביעית. ולבר קפרא משום דענוש של מעשרות גדול מענושה של פיאה, לפיכך תני כלל גדול במעשר. ותנא דידן שבת ושביעית דחומרא דאורייתא, תני כלל גדול, אבל מעשר כגון ירק וכיוצא בו דחומרא דרבנן הוא, לא קתני ביה כלל גדול.

מוסף תוספות

א. עי' תוס' הרא"ש שנדפ: כל שהוא, ועי' מהרא"ל ורש"ש). ב. כיון שהוא מתקיים בארץ ואינו כלה לחיה שבשדה אינו צריך לבערו מן הבית. תוס' הרא"ש. [וא"ת] גבי שביעית מאי גדוליה דראשון טפי מאחר, קמא ארבע מילי כייל ובתרא ארבע מילי כייל. המג"ן. דבמקום אינו מתקיים תני התם מתקיים ובמקום יש לו ביעור תני התם אין לו ביעור, י"ל נהי דלא נפישי מילי דקמא מבתרא, כיון דחומרא. מי' סר"ן. ג. משו"ה קתני התם כלל גדול. מי' הר"ן. ד. י"ל. תוס' הרא"ש. ה. כיון. תוס' הרא"ש. ו. כגון טוחן ולש. תוס' הרא"ש. ז. כגון קוצר. תוס' הרא"ש. ח. דתאנה לקיטתה מפוזרת יותר משאר אילנות. תוס' הרא"ש. ט. נמי. תוס' הרא"ש. י. דכתיבי בהדיא בקרא. תוס' ספחים נו: יא. פאת שדך בקצרך (ויקרא כג, כב). רשב"ם. יב. וברבן הוא דתקון בשאר אילנות. תוס' הרא"ש. יג. דכיון. תוס' הרא"ש. יד. במקום אחר. תוס' הרא"ש. שיצפו [מתיר] יגמור, וכאותה שאמרו (לעיל כג.) מפני מה אמרה תורה להניח פאה בסוף שדהו מפני ביטול עניים, והכא לא מצו למידע. ריעב"ש. טו. שאינם יכולים להצניעו לזמן מרובה. ריעב"ש. טז. ולא נקט סטים וקוצה. תוס' הרא"ש. יז. פי' שקיבל עליו. ריעב"ש. יח. והודיעוהו מקצת מצות אחרות. המג"ן. יט. שאין זה מעכב. ריעב"ש.

רב נסים גאון

פרק שביעי כלל גדול אמרו

גדול עונשה של שבת יותר משל שביעית, דאילו שבת איתא בין בתלוש ובין במחובר. ודבר זה מפורסם וברור כי אפילו המוציא מרשות לרשות בשבת חייב חטאת, והרבה מן המלאכות שאינן במחובר והן ידועות ואין אנו צריכין למנותן. ואילו שביעית במחובר איתא בתלוש ליתא. ועיקר דילה בחורת הכנים הזורע והזמיר בכלל היו, ולמה יצאו להקיש אליהן, מה זרע וזמר מיוחדין שהן עבודה בארץ ובאילן אף אין לי אלא דבר שהיא עבודה בארץ ובאילן. ועיקר דילה בפרק משקין בית השלחין (מו"ק דף ג.). גדול עונשה של שביעית יותר משל מעשר דאילו שביעית איתא בין במאכל אדם בין במאכל בהמה. ועיקרה בתורה דכתיב (ויקרא כה) ולבהמתך ולחיה אשר בארצך. ובמשנה (שביעית פ"א) כלל גדול אמרו בשביעית כל שהוא מאוכל אדם ומאוכל בהמה וממין הצובעים ואינו מתקיים בארץ יש לו שביעית ולדמיו שביעית. ואילו מעשר במאכל אדם איתיה במאכל בהמה ליתה. עיקר דבר זה הוא כתוב בתורה (דברים יד) עשר תעשר את כל תבואת זרעך, וסמיך ליה ואכלת, דבר שהוא אוכל. ובמשנה (מעשרות פ"א) כל שהוא אוכל.

ג. א מיי' פס הלכה ז ופ"ז מהלכות שבת הלכה ט:

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות